

Slakthusområdet, Gamlestaden, Göteborgs stad

Naturvärdesinventering som underlag för planprogram

2020-11-23

melica

Titel: Slakthusområdet, Gamlestaden, Göteborgs stad: naturvärdesinventering som underlag för planprogram.

Datum: 2020-11-23

Foto: Robert Petersen © Melica där inget annat anges

Omslagsfoto: Vy från norra Slakthusområdet söderut mot Gamlestadstorget

Bör citeras: Petersen, R. (2020). *Slakthusområdet, Gamlestaden, Göteborgs stad: naturvärdesinventering som underlag för planprogram*. Melica

Uppdrag:

Uppdragsgivare: Planenheten, Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs stad

Uppdragsgivarens kontaktperson: Ivana Markovic, 0313 – 68 15 99, ivana.markovic@sbk.goteborg.se

Uppdragsledare: Calle Bergil

Inventerare: Robert Petersen & Therese Alfsdotter

Kvalitetsgranskning: Therese Alfsdotter & Calle Bergil

Rapportförfattare: Robert Petersen

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Sammanfattning	4
Uppdraget.....	5
Metod.....	5
Personal och genomförande	6
Informationskällor och referenslitteratur	6
Terminologi.....	7
Naturförhållanden.....	8
Tidigare dokumenterade naturvärden	8
Resultat.....	10
Naturvärdesobjekt	10
Generellt biotopskydd	14
Värdeelement.....	14
Skyddsvärda arter	15
Naturvärdesbedömning - sammanfattning.....	16
Områdets känslighet för byggnation.....	17
Rekommendationer och åtgärdsförslag	17
Referenser	18
Bilaga 1 – Naturvärdesklassning enligt SVENSK STANDARD SS 199000:2014	19

Sammanfattning

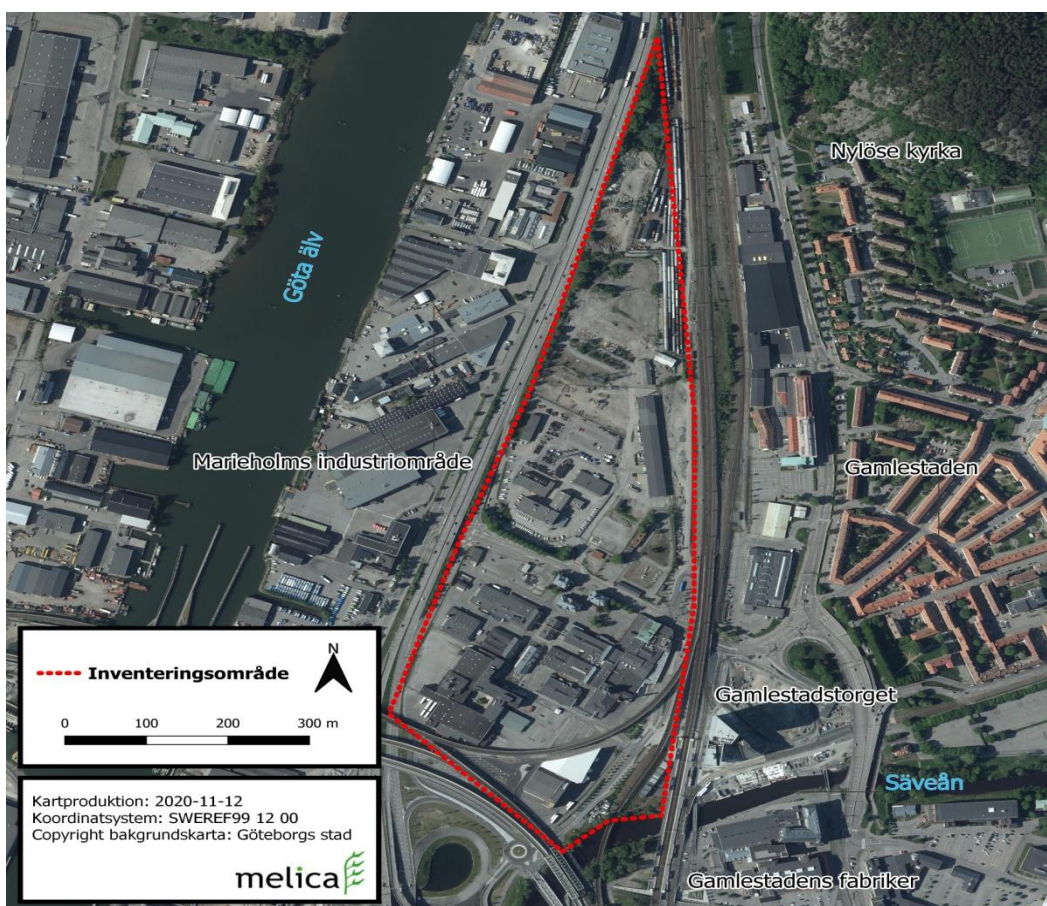
I detta uppdrag har Melica utfört en naturvärdesinventering av Slakthusområdet i Gamlestaden, Göteborg. Syftet har varit att för Stadsbyggnadskontorets räkning kartlägga naturvärdena i området som planerings- och bedömningsunderlag inför det kommande planprogrammet. Uppdraget har utförts enligt SIS standard för naturvärdesinventeringar. Inventeringen har genomförts på fältnivå med detaljeringsgrad detalj samt med tilläggen "Naturvärdesklass 4", "Generellt biotopskydd" och "Värdeelement".

Naturen i området har en stark karaktär som industriområde och stadsmiljö med stor mängd hårdgjorda ytor. Typiskt för industrimiljöer visar sig grönstrukturen fragmenterad och grönytorna få, omgärdade av kraftiga barriärer i form av trafikleder och intilliggande industrimarker. Vid inventeringen avgränsades totalt fem naturvärdesobjekt, varav ett med *högt naturvärde* (klass 2), ett med *påtagligt naturvärde* (klass 3) samt tre st med *visst naturvärde* (klass 4). Därutöver avgränsades även två alléer som generellt biotopskyddsområde samt fyra st grova träd som värdeelement. Vidare noterades enstaka naturvårdsarter utanför naturvärdesobjekt, biotopskydd och värdeelement.

Säveån med kantzon står för de enda egentligt högre naturvärdena i inventeringsområdet, medan vissa naturvärden förknippas med områdets järnvägsvallar och vegetationsridåer samt mestadels mindre naturvärden med områdets äldre alléer, kvartersträdgårdar och spontana ruderatmarker och lövskogar. Då naturvärdena är små och förekommer spritt i inventeringsområdet bedömer vi att området generellt sett inte är särskilt känsligt för exploatering, men att hänsyn ändå bör tas till de utpekade naturvärdena. Biotopskyddade alléer och värdeelementsträd bör undantas helt från exploatering. Säveån med kantzon bör undantas från skador på naturmiljön. Övriga områden som avgränsats som naturvärdesobjekt hyser en viss känslighet med hänsyn till de värden, kvaliteter och arter som lyfts fram i rapporten.

Uppdraget

Gamlestaden i Göteborg genomför en storskalig stadsutveckling med en mängd planerade, pågående och nyligen avslutade detaljplaner. Som ett led i detta arbete har Göteborgs stad för avsikt att ta fram ett planprogram för Slakthusområdet. Syftet med planprogrammet är att skapa förutsättningar för en framtida utveckling av Slakthusområdet som en mer integrerad stadsdel av blandstadskaraktär, med målet att komplettera området med nya bostäder, verksamheter samt offentliga- och gröna miljöer. Vad gäller det sistnämnda föreslås bland annat införande av en ekologisk funktionell kantzon längs Säveån, multifunktionella grönytor för ekosystemtjänster på icke bebyggda delar av stadsdelen, fasta grönytefaktorer på kvartersmark samt gröna gångstråk och mötesplatser. Som planerings- och bedömningsunderlag inför planprogrammet gav Stadsbyggnadskontoret därför Melica i uppdrag att utföra en naturvärdesinventering i syfte att kartlägga naturvärdena i området. Inventeringsområdet utgör cirka 25 ha och framgår av kartan nedan (se fig 1). Resultatet presenteras i denna rapport.

Figur 1. Översiktskarta av inventeringsområdet med omnejd.

Metod

Naturvärdesinventeringen utfördes enligt SIS-standard SS 199000:2014 ”Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning”, på *fältnivå* med detaljeringsgrad *detalj* och med tilläggen *naturvärdesklass 4, generellt biotopskydd* och *värdeelement*. En kortfattad metodbeskrivning finns i bilaga 1 medan standarden i sin helhet kan nås och köpas via SIS förlag.

Tabell 1. Nivå, detaljeringsgrad och eventuella tillägg som har beställts och utförts i detta uppdrag.

Enhet	Beställarens val	Förklaring
Nivå	Fältnivå	Förstudie och fältinventering
Detaljeringsgrad	Detalj	Endast ytor av minst 10 m ² eller mer, alternativt linjeformade objekt av minst längden 10 m och bredden 0.5 m ska identifieras, avgränsas och bedömas
Tillägg	Naturvärdesklass 4	Naturvärdesobjekt med visst naturvärde ska identifieras, avgränsas och bedömas på samma sätt som övriga klasser med påtagligt, högt och högsta naturvärde
	Generellt biotopskydd	Områden som omfattas av det generella biotopskyddet enligt MB 7 kap 11 § och förordning om områdesskydd, ska oavsett storlek kartläggas och identifieras
	Värdeelement	Element som är särskilt viktiga för inventeringsområdets naturvärden ska eftersökas, kartläggas och redovisas

Personal och genomförande

Förstudie och fältinventering utfördes av biologerna Robert Petersen och Therese Alfsdotter medan naturvärdesbedömning genomfördes av samma personer samt biolog Calle Bergil. GIS-underlag och rapport utarbetades av Robert Petersen. Utdrag av skyddsklassade artuppgifter och kvalitetsgranskning utfördes av Therese Alfsdotter. Samtliga personer från Melica.

Förstudien innefattade en genomgång av historiska och nutida naturvärden i området, som resulterade i potentiella naturvärdesobjekt och preliminära naturvärdesbedömningar. Tillgängliga data hämtades från bland annat Länsstyrelserna, Naturvårdsverket och ArtDatabanken.

Fältinventering genomfördes den 13 oktober, med kompletterande inventering den 5 november. Inventeringen utfördes på ett sådant sätt att inventerarna utifrån beprövad kunskap och erfarenhet eftersökte de biotopkvaliteter och arter som är av betydelse för biologisk mångfald. Särskilt fokus låg på så kallade naturvårdsarter, det vill säga arter som är skyddade, hotade, missgynnade eller ekologiskt särskilt viktiga och indikerar naturvärde. Begreppet naturvårdsarter och förkortningar som markerats för dessa förklaras under terminologi ett stycke längre ned i rapporten.

Informationskällor och referenslitteratur

Under naturvärdesinventeringen har en stor mängd källor använts för att söka information om naturvärden och områdesskydd enligt miljöbalken som berör inventeringsområdet. Angivna källor i tabell 2 har använts som underlag vid identifieringar, avgränsningar och bedömningar av naturvärden. Vidare har SIS-standarderna SS 199000:2014 och dess tekniska rapport SS 199001:2014 använts som stöd till naturvärdesbedömningen, tillsammans med referenslitteratur som listas i slutet av rapporten.

Därutöver har Melica begärt och beviljats utdrag av skyddsklassade artobservationer från ArtDatabanken. Skyddsklassningen innebär att fynduppgifter för hotade, känsliga och utsatta arter döljs eller diffuseras från öppna databaser för att skydda dem mot olika hot som detta kan medföra. Fynduppgifterna visas inte öppet för allmänheten och kräver särskilt avtal. Melica har förbundit sig att följa avtalsbestämmelserna och att inte sprida vidare uppgifter om skyddsklassade arter.

Tidigare naturinventeringar som berör inventeringsområdet gäller en trädinventering av Slakthusområdet 2020, en fladdermusinventering av Gamlestaden 2016, en naturvärdesinventering av Gamlestaden 2017 och en annan av Slakthusmotet 2015, en miljökonsekvensbeskrivning av Gamlestadens fabriker 2017 och en annan av Sävåån invid Gamlestads torg 2012 samt en gröonstrukturutredning av Slakthusområdet 2020. Därutöver har ett antal inventeringar av Sävåån som helhet genomförts och som berör inventeringsområdet delvis eller indirekt.

Tabell 2. Informationskällor som använts som underlag till naturvärdesinventeringen. De objekt som noterats i olika källor är delvis överlappande och avser samma objekt.

Källa	Information	Datum & sökparametrar
ArtDatabanken	Förekomster av naturvårdsarter. Utdrag ur databaserna Artportalen och Analysportalerna.	Sökning gjordes 2020-10-03 och begränsades till perioden 2000-2020. <i>4 objekt noterade.</i>
Naturvårdsverket	Skyddsklassade områden, objekt samt inventeringar. Utdrag ur databasen Skyddad natur.	Sökning gjordes 2020-10-03. <i>3 objekt noterade.</i>
Jordbruksverket	Ängs- och betesmarksobjekt samt hävdindikerande värden. Utdrag ur databasen TUVA.	Sökning gjordes 2020-10-03. <i>0 objekt noterade.</i>
Länsstyrelsen	Skyddsklassade områden och objekt, förekomster av naturvårdsarter samt historiska ortofoton. Utdrag ur databasen Informationskartan.	Sökning gjordes 2020-10-03 och begränsades till lagrena; riksintressen, naturvård och vatten. <i>7 objekt noterade.</i>
Skogsstyrelsen	Skogligt skyddsklassade områden, objekt och naturvårdsarter. Utdrag ur databasen Skogens pärlor.	Sökning gjordes 2020-10-03. <i>1 objekt noterade.</i>

Terminologi

Naturvårdsarter enligt ArtDatabanken

Inventeringen av skyddsvärda och naturvårdsintressanta arter har bland annat eftersökt så kallade naturvårdsarter. I begreppet, som myntats av Artdatabanken, ingår rödlistade arter, fridlysta arter och sådana som är listade i EU:s art- och habitatdirektiv, samt signalarter (indikerar artrikedom), ansvarsarter (sådana som har en stor andel av sin population i Sverige) och nyckelarter (arter som bär upp artsamhällen). De förkortningar vi angett vid artnamnen i denna rapport listas nedan.

Rödlistade arter

ArtDatabanken, som är en för Sveriges lantbruksuniversitet och Naturvårdsverket gemensam enhet, har via olika flora- och faunavårdskommittéer angivit vilka svenska växt- och djurarter som bör klassas som hotade eller missgynnade. Bedömningen sker vart femte år och nu gällande bedömning gjordes 2020. Dessa arter kallas gemensamt för rödlistade arter. Arterna anges i sex kategorier och följer det system som Internationella Naturvårdsunionen (IUCN) presenterat för global rödlistning.

RE	Försvunnen (Regionally Extinct)
CR	Akut hotad (Critically Endangered)
EN	Starkt hotad (Endangered)
VU	Sårbar (Vulnerable)
NT	Missgynnad (Near Threatened)
DD	Kunskapsbrist (Data Deficient)

Fridlysta eller skyddade arter

§F = Fridlysta (regionalt eller nationellt) enligt Artskyddsförordningen ASF.

§S = Strikt skyddade enligt Artskyddsförordningen och EU's art- och habitatdirektiv

Signalarter

S = Signalarter (arter som använts för att indikera skyddsvärda skogsmiljöer)

Nyckelarter

N = Art som har stor betydelse för en mängd andra arter i aktuell naturtyp

Ansvarsarter

A = Arter som har en stor andel av sin population i Sverige eller regionen

Av oss tillagda kategorier som ej anges i ArtDatabankens listning

Ä = Äng-/betesindikator. Art som använts som indikator för värdefull ängs- och betesmark vid någon av inventeringarna av dessa naturtyper.

Ö = Övrigt intressant. Art som av oss bedöms som intressant i kommunen, t.ex. på grund av sällsynthet eller indikerande en i trakten viktig naturkvalitet.

Naturförhållanden

Säveån och Göta älv har historiskt sett utgjort strategiska handelsstråk och redan år 1473 anlades den senmedeltida staden Nya Lödöse invid Säveåns mynning, vars omgivande marker då nyttjades flitigt som betesjordar och jordbruksmark. Efterhand genomgick området en kraftig industrialisering och urbanisering varpå den mer sentida stadsdelen Gamlestaden kom att växa fram, som under lång tid dominerades av industrier inom bland annat textil, kullagertillverkning, träförädling och repslageri. Idag pågår ånyo en storskalig förvandling av stadsdelen i en mer modern tappning där det gamla integreras med det nya i en blandutvecklad stadsdel som knyts ihop med resten av Göteborg.

Slakthusområdet som en central del av Gamlestaden delar mycket av samma historia och som namnet antyder präglades området av slakteriverksamhet från slutet av 1800-talet fram till 1960-talet, då kommunala slakthus uppfördes som ett sätt att kontrollera slakten och efterhanteringen av densamma. Sedan dess har andra verksamheter inom olika områden flyttat in, dock med en fortsatt stor koppling till charkuteri och annan livsmedelshantering.

Inventeringsområdet har idag en fortsatt karaktär som industriområde och delvis stadsmiljö med mestadels hårdgjorda ytor. Typiskt för industrimiljöer visar sig grönstrukturen fragmenterad och grönyrtorna få, omgärdad av kraftiga barriärer i form av trafikleder och intilliggande industrimarker. Säveån med smal vegeterad kantzon utgör en viktig ekologisk korridor och blågrönt stråk som sammankopplar naturvärdena med omgivningen och avgränsar området söderut. Centralt finns en lindallé och mindre park intill Slakthusgatan, medan en igenväxt häckpoppelallé avgränsar E45 i väst. Norra delen av området täcks av en halvstor skogsdunge av mestadels ung triviallövskog med enstaka grova träd längs ett vattenfyllt dike. I övrigt förekommer naturvärden knutet till enstaka grova lövträd, små vegetationsytor och ruderatmarker, nyplanterade alléer och blommande järnvägsbankar.

Tidigare dokumenterade naturvärden

En genomgång har gjorts av befintliga naturvårdsunderlag (se figur 2).

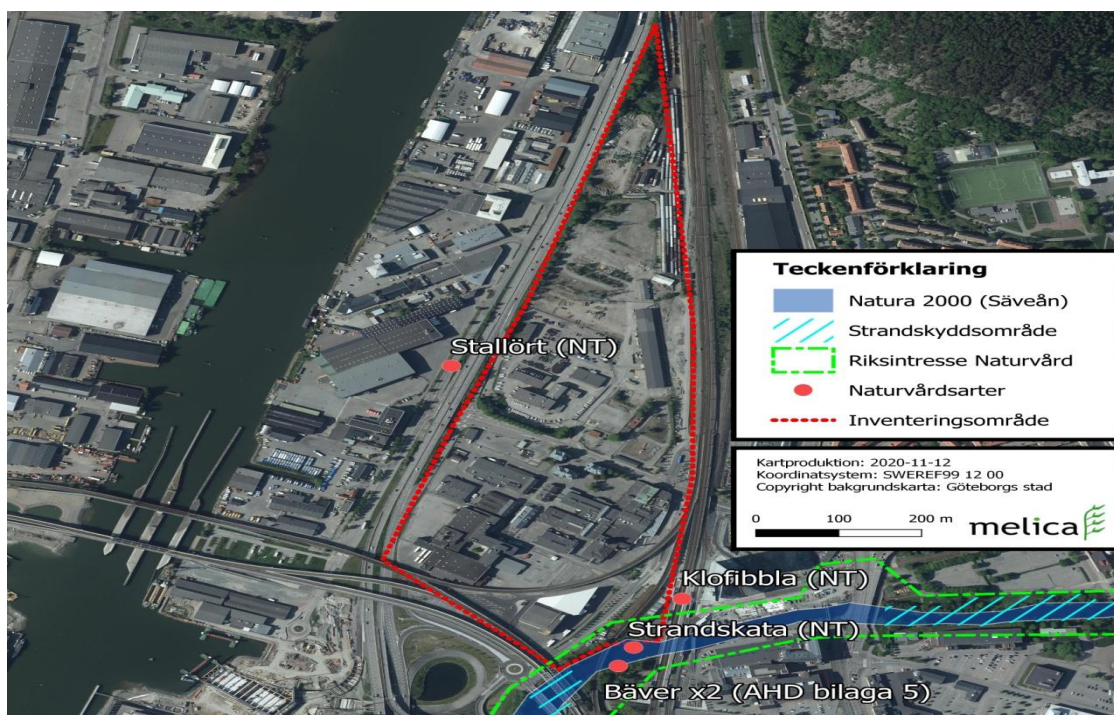
Säveån avgränsar södra delen av inventeringsområdet och är utpekad som Natura 2000-område enligt Art- och habitatdirektivet. Skyddet gäller formellt vattendraget som sträcker sig från utloppet i sjön Aspen till Säveåns mynning i Göta älv. Säveån utgör ett av Västra Götalands mest värdefulla vattendrag ur naturvårdssynpunkt, där ån i sig självt står som utpekad naturtyp och sötvattenslax som utpekad art

för områdets prioriterade bevarandevärden. För den sträcka av ån som berör inventeringsområdet belyses dess betydelse främst som transportled för migrerande arter av fisk, bottenfauna och vegetation men även som rast- och födosöksplats för kungsfiskare. Andra naturvärden som lyfts fram för ån är bland annat en genetiskt unik laxstam, artrik fiskfauna, värdefull bottenfauna samt gynnsamma miljöer för bland andra bäver, forsärla, mindre hackspett, pungmes, sävsparv, bolmört och pilblad.

Säveån omfattas även av ett mindre strandskyddsområde som täcker Walckesbron med intilliggande järnvägsbroar och gränsar mot inventeringsområdet längst i syd. Inventeringsområdet omfattas i övrigt inte av något områdesskydd enligt 7 kap Miljöbalken. Därutöver är Säveån med kantzonen även riksintresse för naturvård enligt 3 kap Miljöbalken av liknande skäl som nämnts ovan för Natura 2000-området, samt utgör fiskevårdsområde, fredningsområde för lax och öring liksom värdefulla vatten.

Från ArtDatabanken fanns fyra naturvårdsarter rapporterade intill inventeringsområdet. Ett fynd av stallört (NT) observerad längs Marieholmsleden 14.7 2015, två fynd av bäver (AD bilaga 5) längs norra sidan av Säveån 13.5 respektive 22.8 2019, ett fynd av klofibbla (NT) längs järnvägsspåren intill Gamlestadstorget 15.7 2019 samt ett fynd av strandskata (NT) längs norra sidan av Säveån 16.3 2020. Från den närmaste omgivningen fanns ytterligare fynd av naturvårdsarter rapporterade, merparten antingen sjöfåglar rastande längs Säveån och Göta älv eller sträckande fåglar som passerade området.

Tidigare naturinventeringar från området lyfte fram lind- och häckpoppelalléerna i centrala delen som potentiellt värdefulla biotopvärden för lavar, insekter, fåglar och fladdermöss. Bland annat nämns element som rikbark för lavar, håligheter för fåglar och fladdermöss samt blommande lindar som erbjuder nektar åt insekter. Enstaka grova almar invid Slakthusgatan nämns också. I övrigt belystes mest naturvärden knutet till Säveån som viktig spridningskorridor för migrerande arter samt med viktiga habitatvärden för fiskar och fåglar. Kungsfiskare nämns särskilt. Därutöver nämns även åns värde som viktig transportled för migrerande fladdermöss som nyttjar skuggade partier av ån för födosök.

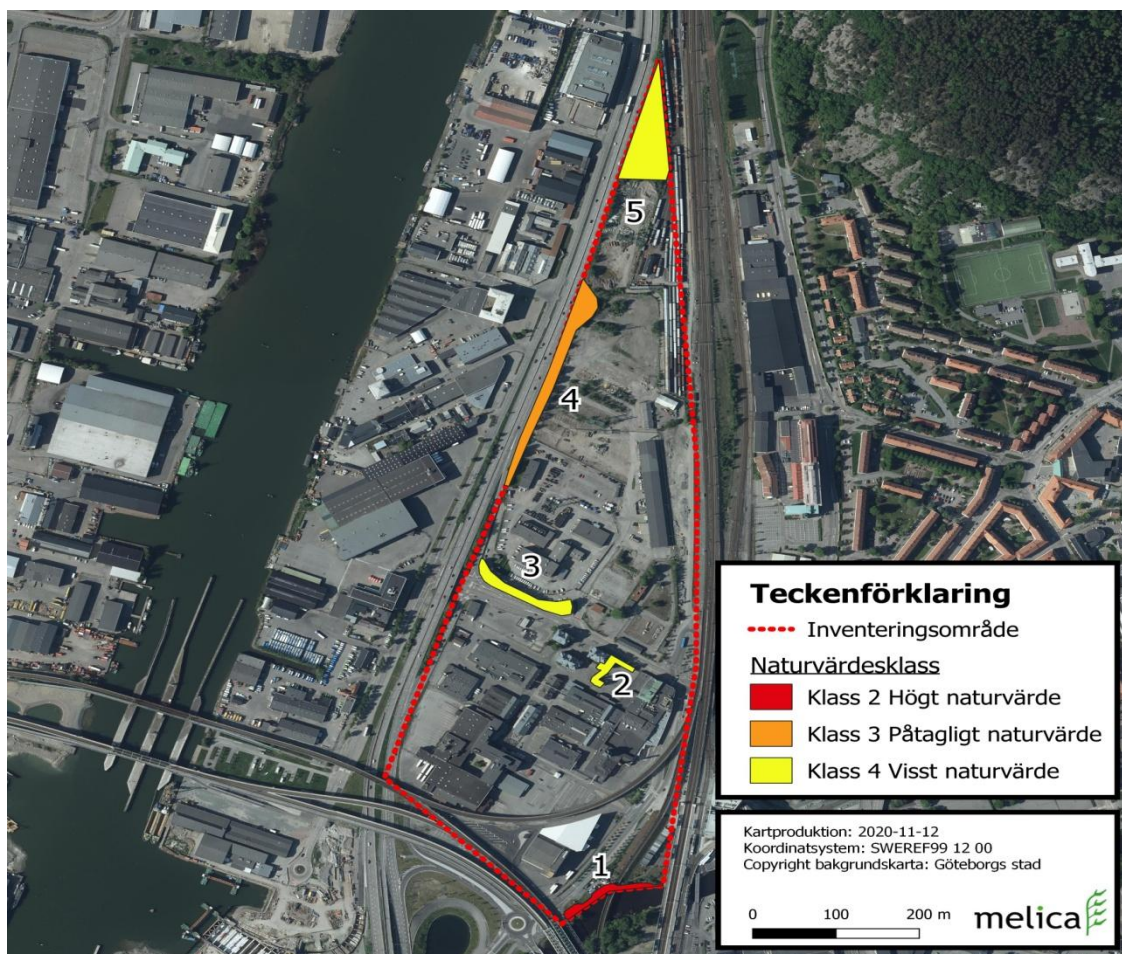

Figur 2. Kända naturvärden inom och i närheten av inventeringsområdet.

Resultat

Naturvärdesobjekt

Utifrån ovanstående uppgifter och resultat från fältinventeringar har sammanlagt fem naturvärdesobjekt avgränsats och klassats i enlighet med standarden (se fig 3).

Figur 3. Avgränsade naturvärdesobjekt.

1. Säveåns norra åkant

Den norra åkanten består av hårt erosionsskydd med stenskonning intill brofästena samt mestadels kortväxta gräsytor nästan ända fram till vattenlinjen i övrigt. Endast en smal zon allra närmast vattenlinjen hyser småpartier av vildvuxen strandskog. Trädsiktet bestående av en grov flerstamig knäckepeil i väst, en medelgrov flerstamig sälj centralt och i övrigt mest ungträd och sly av klibbal, björk, lönn, tysklönn, alm och oxel. Enstaka nyponrosor och små vassdungar i busksiktet samt partier med starr och trivialflora i fältsiktet. Knäckepeilens trädöverhäng över ån är av värde som sittpinnar för kungsfiskare och för skuggningseffekter i ån för fiskar och fladdermöss. Gott om död ved och bland annat ett dött träd av klibbal i väst har värden för insekter, fåglar och epifyter. Kungsfiskare sågs förbiflygande vid flera tillfällen under inventeringen, liksom småflockar av stare och rödvingetrast. En död bäver hittades i strandkanten längs västra gränsen. Säveåns status som Natura 2000 och Riksintresse för naturvård samt tidigare fynd av naturvårdsarter i Artportalen förhöjer värdet ytterligare.

Naturvärdesklass 2, högt naturvärde

Naturtyp: Vattendrag **Biotop:** Större vattendrag

Naturvårdsarter: skogsalm (CR), kungsfiskare (VU), stare (VU), rödvingetrast (NT), bäver (N)

Figur 4. NV-objekt 1. Sävåns norra åkant med vy in mot Slakthusområdet.

2. Ädellövträdgård söder om Slakthusgatan

Mindre park med kortklippt gräsmatta, fyra parklindar i rad längs Slakthusgatan, en parklind och en tysklönn längs husväggens södra sida samt tre parklindar på egen gräsplätt på parkeringsytan söder om. Samtliga träd hamlade och av medelgrov storlek. Träden har lavrika barkar men obetydligt artvärde med endast trivialarter som vägglav, flarnlav och silverlav. Värden knutna till parklindarna som rikbarksträd och biotopvärden för kryptogamer samt till håligheter i tysklönnen värdefullt för insekter och fåglar.

Naturvärdesklass 4, visst naturvärde

Naturtyp: Park och trädgård **Biotop:** Trädgård

Naturvårdsarter: -

Figur 5. NV-objekt 2. En av totalt åtta grova parklindar i ädellövträdgården söder om Slakthusgatan.

3. Parklindallé med gräsmatta längs norra Slakthusgatan

Totalt består objektet av 19 parklindor; 14 st i enkelsidig allé, 2 st bredvid allén samt 3 st i egen enkelsidig rad vinkelrätt mot allén i östra delen av objektet. Parklindorna i övrigt omgärdade av kortklippta gräsmattor. Samtliga träd i medelgrov storlek, hamlade och med lavrik bark av triviala arter utan högre artvärde såsom silverlav, stiftbrunlav, hjälmrosettlav, punktsköldlav och blågrå mjölla. Träden har värden som rikbarksträd och biotop för lavar och mossor, samt mer generella värden för insekter, fåglar och fladdermöss. Området bedöms kunna hysa naturvårdsarter av epifyter och insekter kanske främst på längre sikt. Den enkelsidiga 14-trädsallén uppfyller kraven för generellt biotopskydd.

Naturvärdesklass 4, visst naturvärde

Naturtyp: Park och trädgård **Biotop:** Alléer

Naturvårdsarter: -

Figur 6. NV-objekt 3. Del av parklindallén norr om Slakthusgatan.

4. Häckpoppelridå längs E45

Ett 15-tal häckpopplar i enkelsidig allé längs E45 uppfyller kravet för generellt biotopskydd. Allén är delvis igenväxt med täta buskar och snår samt ungräd och sly av bland annat asp, björk, rönn, gråal, sälg och diverse salix-arter. I fältskiktet mestadels trivial ruderalflora med arter som rosendunört, boerstånds, renfana, svartkämpar och älggräs. Värden kopplat till några grövre popplar (~ 60-70 cm stamdiameter), enstaka döda träd och grov död ved, skyddande tätsnår samt brynvärden med solexponerade ytor. Kombinationen av död ved och stark solexponering är gynnsamt för många insekter och i förlängningen även småfåglar som även gynnas av det skyddande snårskiktet. Närheten till ett fuktigt dike längs vägkanten och anlagda dammar strax öster om förhöjer naturvärdena något ytterligare. Objektet bedöms kunna hysa enstaka naturvårdsarter av småfåglar och insekter.

Naturvärdesklass 3, påtagligt naturvärde

Naturtyp: Park och trädgård **Biotop:** Alléer

Naturvårdsarter: -

Figur 7. NV-objekt 4. En av de grövre häckpopplarna i allén längs med E45 i västra Slakthusområdet.

5. Lövskogsdunge i norra inventeringsområdet

En relativt blandad ung cirka 30-årig lövskog av mestadels triviallövträd som asp, björk och sälg men med inslag av ädellövträd i form av en grov alm (60-70 cm stamdiameter), en ung alm samt fågelbär. Även ett par grova pilträd i nordligaste delen. Enstaka partier av snåriga buskage, lundartade miljöer längs diket och brynvärderna intill kraftledningsgatan i södra delen. Kombinationen som detta ger tillsammans med det vattenfyllda diket skapar vissa gynnsamma miljöer för insekter och småfåglar.

Naturvärdesklass 4, visst naturvärde

Naturtyp: Skog och träd **Biotop:** Triviallövskog

Naturvårdsarter: Skogsalm (CR)

Figur 8. NV-objekt 5. Den del av skogsdungen där det vattenfyllda diket viker av väster mot E45.

Generellt biotopskydd

I Miljöbalken 7 kap 11 § och förordningen (1998:1252) om områdesskydd 5-8 §§ anges att små mark- och vattenområden, så kallade biotoper, som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter får skyddas som särskilda biotopskyddsområden.

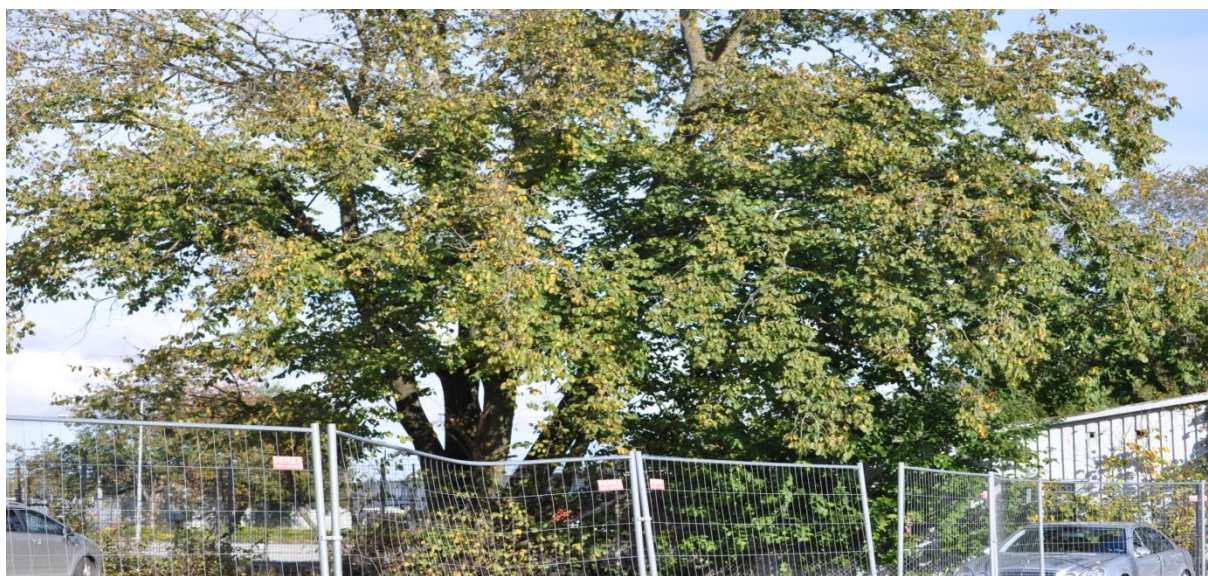
Biotopskyddsområden delas in i två former. Den ena formen utgör generellt biotopskydd och består av sju lätt identifierbara små biotoptyper i främst jordbrukslandskap och öppna landskap som är skyddade i hela landet. Den andra formen utgör enskilt biotopskydd och består av 16 biotoptyper i varierade naturmiljöer som länsstyrelsen, skogsstyrelsen och kommuner får besluta ska utgöra ett biotopskydd. I denna inventering har totalt två objekt påträffats som uppfyller kravet för generellt biotopskydd.

- A. En parklindallé bestående av 14 träd längs norra sidan av Slakthusgatan i centrala Slakthusområdet. Träden står i enkelsidig rad och någorlunda rät linje, med ytterligare 5 parklindor intill men ej inkluderade i allén. Samtliga träd är medelgrova (~ 40 cm stamdiameter), levande och hamlade.
- B. En häckpoppelallé bestående av ett 15-tal träd längs östra sidan av E45 i västra utkanten av Slakthusområdet. Träden står i enkelsidig rad och rät linje, delvis igenväxt med buskar, ungträd och sly av andra trädarter. Träden är cirka 50-70 cm i stamdiameter och merparten levande.

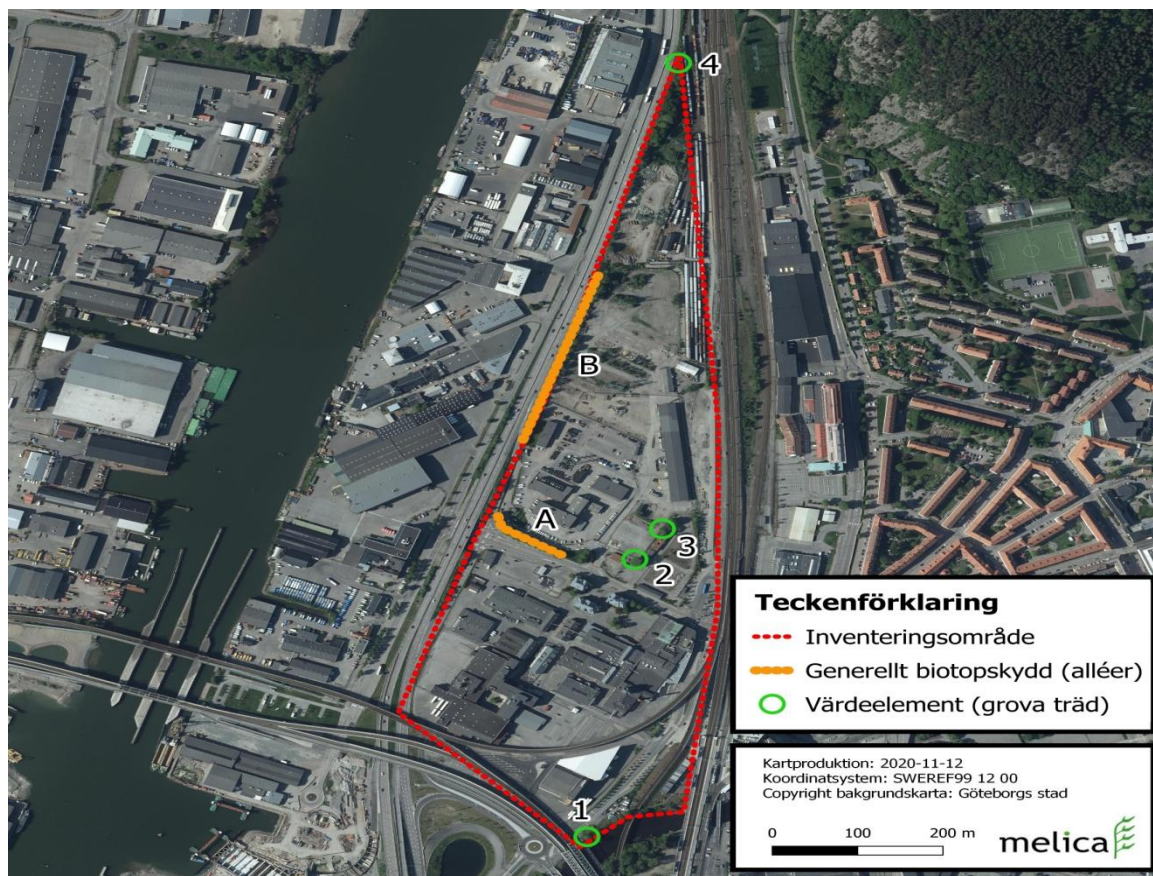
Värdeelement

Enskilda objekt, egenskaper och strukturer av särskild betydelse för den biologiska mångfalden kan pekas ut som värdeelement. Det kan exempelvis röra sig om gamla träd, stora stenblock, stenmurar, småbranter och åldersfördelning bland träd. I denna inventering har totalt fyra värdeelement pekats ut, samtliga gäller objekt med värdefulla grova träd. Koordinater angivna enligt SWEREF99 TM.

- 1. En (möjligen två) flerstammig, grov knäckepil längs Säveåns norra åkant. Ingår i NV-objekt 1. Koordinater: **6402213 N, 321471 E.**
- 2. En 5-stammig alm (CR), cirka 30-40 cm stamdiameter norr om Slakthusgatan. Fristående från NV-objekt och biotopskydd. Koordinater: **6402636 N, 321548 E.**
- 3. En 2-stammig alm (CR), cirka 60 cm stamdiameter norr om Slakthusgatan. Fristående från NV-objekt och biotopskydd. Koordinater: **6402683 N, 321582 E.**
- 4. En grov lutande alm (CR), cirka 60-70 cm stamdiameter nära nordspetsen av inventeringsområdet. Ingår i NV-objekt 5. Koordinater: **6403402 N, 321631 E.**

Figur 9. En av de grova almar norr om Slakthusgatan som pekats ut som värdeelement.

Figur 10. Avgränsade biotopskyddsområden och värdeelement.

Skyddsvärda arter

Utanför naturvärdesobjekten noterades ett flertal rödlistade arter inom inventeringsområdet.

Grönfink (EN) hördes lockande i området mellan de två grova almar som pekats ut som värdeelement norr om Slakthusgatan. Grönfinken dras gärna till halvöppna marker som parker, betesmarker, buskmarker och ruderatmarker där den både häckar och finner föda i form av ogräsfrön, knoppar, bär och insekter. Denna välbekanta stadsfågel blev för första gången genom årets version rödlistad som starkt hotad (EN) i landet. Anledningen är den mycket kraftiga populationsminskning som skett under det senaste decenniet, orsakat av sjukdomen gulknopp som i sin tur orsakas av en flagellat (mikroorganism) som kallas *Trichomonas gallinae*. Det bedöms som troligt att arten med något enstaka par kan häcka på platsen och/eller nyttja området för födosök på regelbunden basis.

Småflockar av förbipasserande **gråtrut (VU)**, **rödvingetrast (NT)**, **björktrast (NT)** och **kråka (NT)** observerades vid ett flertal tillfällen inom inventeringsområdet. Samtliga arter är rödlistade som antingen sårbar (VU) eller nära hotad (NT). Trastarna rör flyttande fåglar som snabbt rastar i eller passerar området i jakt på främst bär för att fylla på energidepåerna längs fortsatta färden söderut, och bedöms ej nyttja inventeringsområdet i vidare mening. De i Göteborgstrakten tämligen allmänna grårutarna och kråkorna bedöms inte nyttja inventeringsområdet i större utsträckning än i intilliggande industri- och stadsmiljöer. Det bedöms därför ej som troligt att dessa generalister som finner föda och häckar i allehanda stadsmiljöer kommer att påverkas nämnvärt av områdets exploatering.

En ung knappt två meter hög **alm (CR)** växte längs stängslet bredvid de nyplanterade alléerna längs Waterloogatan i södra delen av inventeringsområdet.

Naturvärdesbedömning - sammanfattning

Naturvärdena i Slakthusområdet är generellt låga, givet dess långa historia som industriområde, centrala roll som logistisk knutpunkt samt stora andel hårdgjorda ytor med fåtaliga och fragmentariska grönytor. Såväl med åkant står för de enda egentligt högre naturvärdena i området medan mestadels lägre naturvärden förknippas med de äldre alléer, kvartersträdgårdar, ensstaka naturvårdsträd och spontant uppkomna vegetationsridåer och ruderalmarker som i övrigt pryder inventeringsområdet.

Totalt har fem naturvärdesobjekt avgränsats i området, varav ett av klass 2 – högt naturvärde, ett av klass 3 – påtagligt naturvärde samt tre av klass 4 – visst naturvärde. Såväl med åkant bedömdes uppnå högt naturvärde med hänsyn till dess funktion som ekologisk korridor, höga värden för fåglar och fiskar samt många naturvårdsarter och biotopkvaliteter. Naturvärdena är främst koncentrerat till de mindre trädgångarna i västligaste och centrala delen. I synnerhet västra dungen med knäckepläns trädöverhäng över ån som tjänar som sittpinnar för fiskande kungsfiskare samt erbjuder skydd, skugga och värdefulla mikroklimat för fiskar och andra vattenlevande organismer. Kungsfiskare som noterades i objektet är upptagen i Fågeldirektivets bilaga 1 över särskilt skyddsvärda arter och ska föras med skyddsområden för de platser där de häckar och uppehåller sig i större mängd. Den är även rödlistad som hotad i kategorin sårbar (VU) främst som ett resultat av bristen på strandbrinkar för häckning, som hotas av stranderosion och strandskogsrensning. Bäver som också noterades i objektet listas som ”F” i bilaga 5 till art- och habitatdirektivet över arter som kan behöva särskilda förvaltningsåtgärder vid risk för minskning till följd av insamling eller annan exploatering. Den är samtidigt fridlyst enligt bilaga 2 till Artskyddsförordningen, vilket innebär förbud mot att döda, skada eller infånga djur. Inventeringens observation av en död bäver indikerar att fler individer troligtvis förekommer inom området.

Häckpoppelridån längs E45 bedömdes uppnå påtagligt naturvärde genom kombination av dess många biotopkvaliteter. Naturvärdena är relativt spridda, men ändå med viss koncentration mot de centrala delarna. Söder om löper en smal kortväxt gräsremsa med trivialflora och norr om endast en smal ridå av unga lövträd utan större naturvärde, varför dessa exkluderades från objektet. I den lövskogsdunge i norra inventeringsområdet som bedömdes uppnå visst naturvärde är naturvärdena främst koncentrerat mot nordligaste delen av objektet, där diket väjer av från bangården och väster in mot E45. De två alléer markerade som generellt biotopskydd är skyddade enligt Miljöbalken och skall skyddas från all skada på deras naturmiljö, där de bör föras med en skyddszon om åtminstone dubbla krondiameters längd. De fyra naturvårdsträd markerade som värdeelement bör bevaras och skyddas från ingrepp, samt bör även dessa föras med en skyddszon där inga arbeten eller maskiner får förekomma i rotzonen. Gamla almars mycket skrovliga, näringsrika bark med högt pH-värde ger goda förutsättningar för en artrik lav- och mossflora, och i dess håligheter går ofta att finna en lång lista med följarter av olika insekter.

Av de naturvårdsarter som rapporterats i Artportalen men ej observerats i fält bedöms det som troligt att samtliga kan hysa små förekomster inom inventeringsområdet. Strandskata är rödlistad som nära hotad (NT) och häckar numera längs kuster såväl som inne i städer, i sistnämnda fall ofta i hamnområden och kustnära industrimiljöer där de gärna häckar på låga industritak och finner föda på allehanda gräsmattor. Stallört utgör en av tre underarter i åsnetörne-komplexet. Den är rödlistad som nära hotad (NT), främst på grund av ökad näringstillförsel och igenväxning av de öppna och fuktiga gräsmarker som den växer på i jordbrukslandskap och diverse ruderalmark. Klofibbla är ett åkerogräs som numera mest förekommer i restbiotoper längs vägkanter och i ruderalmarker, där den som ett resultat av det intensifierade jordbruket kommit att rödlistas som nära hotad (NT).

Områdets känslighet för byggnation

Då naturvärdena är små och förekommer spritt i inventeringsområdet bedömer vi att området generellt sett inte är särskilt känsligt för exploatering, bortsett från de utpekade naturvärdena. Biotopskyddade alléer och värdeelementsträd bör undantas helt från exploatering. Säreåån med kantzon bör undantas från skador på naturmiljön. De delar av övriga området som avgränsats som naturvärdesobjekt hyser en viss känslighet med hänsyn till de värden, kvaliteter och arter som nämnts i ovan stycken. Vattenstråk med frodig grönska och äldre alléer har även andra värden ur kultur- och friluftsperspektiv.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- I det gröna högvattenskydd med integrerat gångstråk som föreslås utmed Säreåns kantzon bör samtliga grova träd med trädöverhäng över ån bevaras som värdefulla miljöer för kungsfiskare, fladdermöss och vattenlevande organismer. Av samma skäl kan med fördel även rishögar och buskage i strandkanten bevaras.
- För att gynna ljuskänsliga fladdermöss som födosöker längs Säreåån bör ån lämnas så mörk som möjligt. I planerat å-gångstråk kan detta åstadkommas genom att exempelvis rikta gatubelysningen bort från ån, använda lampor av lågintensivt ljus eller med inbyggda rörelsedetektorer.
- Järnvägsvallarna har ett visst värde för insekter i form av pollinering och som födosöksmiljö. Särskilt torrängsslänterna med både planterade och spontant tillkomna växter i sydligaste delen närmast Säreåån hyser vissa befintliga värden. Övriga sträckor mest bestående av makadam med enstaka annueller och björksly (centralt) eller grov sand med mer eller mindre hög andel grus inblandat och med ringa vegetation (norr), vilket få insektsarter har möjlighet att nyttja. Möjliga åtgärder inkluderar att så nya ängsfröer längs vallarna (exempelvis liten blåkllocka, åkervädd, getväppling, prästkrage, gulsporre) samt eller i kombination med röjning av sly och buskar för att ge utrymme åt spontan tillväxt av blomväxter intill vallarna. Andra åtgärder kan vara nyskapande av livsmiljöer genom att konvertera delar av vallen till finkornig sandslänt eller torrängsslänt. Nyskapande av sandmiljöer skulle även kunna ske på andra öppna och solexponerade platser i söderläge, vilket det råder gott om inom inventeringsområdet.
- Föreslagna vegetationsridåer utmed omgivande leder kan planteras med naturligt blommande buskar och träd såsom vildapel, fläder, slån, sälg och vide för att gynna pollinerande insekter och småfåglar. Ridåerna skulle även kunna utformas och skötas med utrymme för öppna luckor och gläntor samt med inslag av stensamlingar, blottad jord/sand och död ved för att gynna en så stor mångfald pollinatorinsekter och annan biologisk mångfald som möjligt.
- Vegetationsridåerna, och i viss mån även multifunktionella ytor och andra små grönytor, kan även kompletteras med faunadepåer, sandbäddar och insektshotell för att gynna främst pollinerande insekter. Detta kan åstadkommas med relativt enkla medel och billig peng, med fördelen att det även kan öka intresset och sprida kunskapen om pollinerande insekter i staden.
- Vid sidan av biotopskyddade alléer och värdeelementsträd bör övriga grova och gamla träd bevaras inom inventeringsområdet. Gamla, grova och ihåliga träd har ofta mycket stora värden för insekter såväl som för fåglar, lavar och mossor.
- För att skapa en fördjupad bild av aktuell insektsfauna och växtflora samt ett mer detaljerat underlag inför fortsatta åtgärder rekommenderas kompletterande inventeringar sommartid. Givet den stora arealen och säregna biotoper av järnvägsmiljöer, halvöppna buskmarker och vidsträckt solexponerade gräsmarker ges goda förutsättningar för speciella och sällsynta arter.

Referenser

Lantmäteriet. (u.å.). *Kartsök och ortnamn*. Tillgänglig: <https://kso.etjanster.lantmateriet.se/> [Hämtad: 2020-10-03]

Lindgren, L. (2020). *Grönstrukturutredning för program slakthusområdet*. Göteborgs stad: park- och naturförvaltningen

Länsstyrelserna. (u.å.). *Länsstyrelsernas webb-gis och infokarta*. Tillgänglig: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b111ddfb80ed> [Hämtad: 2020-10-03]

Stenmark, M. (2014). *Flora och fauna i järnvägsmiljöer – Sammanställning över värdefulla miljöer och hotade arter*. Trafikverket

Naturhistoriska riksmuseet. (2017). *Den virtuella floran*. Tillgänglig: <http://linnaeus.nrm.se/flora/> [Hämtad: 2020-11-02]

Naturvårdsverket. (2009). *Handbok för Artskyddsförordningen del 1 – fridlysning och dispenser*. Handbok 2009:2, utgåva 1

Nitare, J. (2019). *Skyddsvärd skog: Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning*. Skogsstyrelsen

SIS. (2014). *Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesinventering och redovisning*. Svensk Standard SS 199000:2014

SIS. (2014). *Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000*. Teknisk rapport SS 199001:2014

SLU ArtDatabanken. (2020). *Nationellt skyddsklassade arter*. Tillgänglig: <https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/fynddata/skyddsklassade-arter/> [Hämtad: 2020-10-03]

Bilaga 1 – Naturvärdesklassning enligt SVENSK STANDARD SS 199000:2014

Utifrån påträffade naturvärden i form av strukturer och arter kan ett områdes naturvärden klassas i enlighet med den standard för naturvärdesklassning som utarbetats vid SIS.

En naturvärdesklassning görs utifrån två kriterier:

- *Ekologiska förutsättningar* för biologisk mångfald i form av strukturer eller miljöförhållanden, samt naturtyper som är hotade eller sällsynta.
- *Förekomst av naturvårdsarter* eller artrikedom.

Begreppet naturvårdsarter syftar på:

- Skyddade arter, alltså arter som omfattas av Artskyddsförordningen. I naturvärdesklassningen avses dock av fågelarterna bara de som markerats med B i bilaga till förordningen, är rödlistade eller uppvisar en tydlig och varaktig negativ trend.
- Typiska arter för Natura 2000-naturtyper enligt EU's habitatdirektiv.
- Rödlistade arter enligt senaste rödlista från ArtDatabanken.
- Signalarter; dels de som används i Skogsstyrelsens nyckelbiotopinventering och dels de som använts som indikatorer på höga naturvärden i andra riksomfattande inventeringar.

Klassningen sker i fyra klasser av förhöjt naturvärde:

1 Högsta naturvärde
2 Högt naturvärde
3 Påtagligt naturvärde
4 Visst naturvärde

Så här tolkas klassningen:

1 Högsta naturvärde – störst positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

2 Högt naturvärde – stor positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.

Naturvärdesklass 2 motsvarar ungefär Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, lövskogsinventeringens klass 1 och 2, ängs- och betesmarksinventeringens klass aktivt objekt, ängs- och hagmarksinventeringens klass 1-3, ädellövskogsinventeringens klass 1 och 2, skyddsvärda träd enligt åtgärdsprogrammet, våtmarksinventeringens klass 1 och 2, rikkärrsinventeringens klass 1-3, limniska nyckelbiotoper, skogsbrukets klass urvatten, värdekärnor i naturreservat [15] samt fullgoda Natura 2000-naturtyper [16]. Detta förutsatt att de inte uppfyller högsta naturvärde.

3 Påtagligt naturvärde – påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Naturvärdesklass 3 motsvarar ungefär ängs- och betsmarksinventeringens klass restaurerbar ängs- eller betesmark, Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, lövskogsinventeringens klass 3, ädellövskogsinventeringens klass 3, våtmarksinventeringens klass 3 och 4 samt skogsbrukets klass naturvatten.

4 Visst naturvärde – viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Naturvärdesklass 4 motsvarar inte någon klass i de större nationella inventeringar som gjorts. Naturvärdesklass 4 motsvarar ungefär områden som omfattas av generellt biotopskydd men som inte uppfyller kriterier för högre naturvärdesklass.

Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestånd men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Landskapsobjekt

Ibland kan naturvärden finnas utspridda i, beroende av eller i form av karaktären på ett vidare landskap. Det kan då vara lämpligt att avgränsa särskilda landskapsobjekt. Dessa kan, men behöver inte innehålla naturvärdesobjekt enligt ovan. Landskapsobjekten naturvärdesklass inte, men värdena beskrivs.

Slakthusområdet, Gamlestaden, Göteborgs stad: naturvärdesinventering som
underlag för planprogram

Uppdragsgivare: Göteborgs stad

Uppdragsgivarens kontaktperson: Ivana Markovic

Uppdragsledare: Calle Bergil